

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Eduskunnan valtiovarainvaliokunta
työ- ja elinkeinojaosto

Lausunto

12.10.2022

Viite: Työ- ja elinkeinojaosto perjantai 14.10.2022 klo 08.30 / HE 154/2022 vp / Asiantuntijapyyntö

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE VUODEN 2023 TALOUSARVIOKSI, HE 154/2022 VP

Teema: Hiilineutraali Suomi ja ilmastotavoitteet

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan toimenpiteillä tuetaan talouskasvua, jonka tulee olla sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä. Kestävä kasvu kytkee yhteen hallinnonalalla harjoitettavat yksittäiset politiikka-alueet, joita ovat erityisesti innovaatio- ja elinkeinopolitiikka, työllisyys-, yrittäjyys-, kuluttaja-, kilpailu-, alue-, luonnonvara-, energia- ja ilmastopolitiikka sekä työperusteista maahanmuuttoa, työelämän kehittämistä ja maahanmuuttajien kotouttamista koskevat politiikka-alueet. Samalla uusien energiaratkaisujen ja puhtaiden teknologioiden kaupallistaminen kytketään osaksi suomalaista kasvupolitiikkaa ja suomalaisten yritysten globaalin hiilikädenjäljen kasvattamista.

Kunnianhimoisten ilmasto- ja energiapolitiikan tavoitteiden saavuttaminen on keskeisin haaste. Kohtuuhintaisen energian saatavuuden turvaaminen on yksi talouskasvun perusta. Hiilidioksidipäästöjen vähentäminen energiantuotannossa ja -käytössä sekä teollisuudessa on keskeisessä osassa hiilineutraalisuuden saavuttamisessa vuoteen 2035 mennessä. Valtioneuvosto lähetti uuden kansallisen ilmasto- ja energiastrategian selontekona eduskuntaan 30.6.2022. Strategian lähtökohtana ovat kansallisten ilmasto- ja energiatavoitteiden saavuttamisen lisäksi myös EU:n energia- ja ilmastotavoitteet vuoteen 2030 sekä energiaunioniin liittyvät tavoitteet.

Keskeinen osa hiilineutraaliustavoitteen saavuttamista ovat erilaiset tuet energiatehokkuudelle ja uusiutuvalle energialle. Elinkeino-, innovaatio- ja energiapolitiikoilla edistetään elinkeinoelämän uudistumista ja kansainvälisen kilpailukyvyn vahvistumista sekä laajemmin yhteiskunnan kehittymistä hiilineutraaliksi. Tämä edellyttää uusia toimenpiteitä sekä julkisen sektorin ja yritysten tiivistä vuorovaikutusta. On kehitettävä uusia ilmastoystävällisiä tuotteita ja palveluja sekä otettava käyttöön tuotantotapoja, joilla teollisuuden prosessit voidaan muuttaa vähähiilisiiksi. Tähän panostamalla yritykset voivat tarjota kotimaisiin vahvuuksiin perustuvia ympäristöllisesti kestäviä ratkaisuja, joiden kysyntä maailmanmarkkinoilla on kasvamassa.

Suomen ilmastotavoitteiden kannalta keskeinen osio työ- ja elinkeinoministeriön vastuulla olevasta talousarviosta on kohta *32.20 Uudistuminen ja vähähiilisyys*. Siirtymistä kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa vauhditetaan erityisesti investoimalla

uusiutuviin energialähteisiin ja energiatehokkuuteen. Vähähiilisyyttä ja päästöttö-
män energiajärjestelmän luomista tukevat politiikkatoimet mahdollistavat talouden
kestävän kehityksen. Nykyisin tavoitteiden saavuttamisessa korostuu varsinaisten
budjettitoimien ohella energiasektoria koskeva sääntely. Tällaisesta sääntelystä
keskeisimpiä ovat etenkin päästökauppajärjestelmä sekä liikenteen jakeluvelvoite.
Tavoitteiden saavuttamisessa myös tutkimus- ja kehittämistoiminnan ja innovoin-
nin tuloksilla on keskeinen merkitys. Valtaosa uusiutuvan energian hankkeista voi-
daan toteuttaa markkinaehtoisesti ja siten nykyiset uudet tuet on suunnattu ensi
sijassa uudelle teknologialle.

Ilmasto- ja energiatavoitteisiin liittyy etenkin seuraavat momentit vuoden 2023 ta-
lousarviossa:

- Energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian käytön edistäminen (32.20.20),
- Energiatuki (32.20.41),
- Julkisen liikennesähkön ja –kaasun lataus- ja tankkausinfrastruktuurin edistä-
minen (32.20.47),
- Uusiutuvan energian tuotantotuki (32.20.48).

Edellä mainituista momenteista suurin määräraha on varattu energiatukimomen-
tille. Energiatuki on osa taloudellista ohjausta, jolla energiajärjestelmää pyritään
ohjaamaan tehokkaampiin ja ilmaston sekä ympäristön kannalta parhaisiin ratkai-
suihin. Energiatukea tarvitaan erityisesti uuden teknologian käyttöönoton ja kau-
pallistumisen edistämiseen, uusiutuvaan lämmöntuotantoon, pienimuotoiseen
sähköntuotantoon ja liikenteen uusiutuvien polttoaineiden käytön lisäämiseen
sekä energiatehokkuusinvestointien tukemiseen.

Energiatuen myöntövaltuutta on lisätty viime vuosina merkittävästi ja esimerkiksi
vuodelle 2023 on esitetty lisävaltuuksia etenkin vetyhankkeille, akkuhankkeille
sekä muille suurille uuden energiateknologian demonstraatiohankkeille.

Myös uusiutuvan energian tuotantotukeen on varattu merkittävä määräraha. Tuen
määrä riippuu kuitenkin sähkön markkinahinnasta ja sähkön markkinahinnan py-
syessä korkealla tasolla, määrärahan tarve vähenee. Tuotantotukijärjestelmä on
suljettu uusilta tuotantolaitoshankkeilta. Momentti 32.20.20 liittyy energianeuvon-
taan ja momentti 32.20.47 vaihtoehtoisin käyttövoimiin liittävän lataus- ja tank-
kausverkoston laajentamiseen.

Edellä mainittujen momenttien lisäksi energiaintensiiviselle teollisuudelle myönne-
tään sähköistämistukea (32.20.43). Sähköistämistuella korvataan päästökaupasta
sähkön hintaan aiheutuvia välillisiä kustannuksia, mutta myönnettävästi tuesta vä-
hintään 50 % tulisi kohdistaa kehittämistöimiin, jolla edistetään toiminnan muuttu-
mista hiilineutraalimmaksi.

Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriön vastuulla on tutkimus-, kehittämis- ja innovaa-
titoiminnan edistäminen (32.20.40). Rahoitusta myöntää ensi sijassa Business
Finland ja osa rahoituksesta kohdistuu energiaan ja vähähiilisyyteen.

Muiden ministeriöiden hallinnonalalla keskeisimmät määrärahoja edellyttävät toi-
met hiilineutraaliin Suomeen liittyen ovat ympäristöministeriön energia- ja lataus-
järjestelmäavustukset asuinkiinteistöille, maa- ja metsätalousministeriön avustuk-
set maatilojen ja maaseudun energiainvestointeihin sekä liikenne- ja viestintämi-
nisteriön avustukset vaihtoehtoisille käyttövoimille. Lisäksi valtiovarainministeriön
vastuulla olevat energiaverot ja verotuet ovat keskeisiä ohjauskeinoja ilmasto- ja
energiatavoitteiden kannalta.

Työ- ja elinkeinoministeriön vastuulla olevat energiasektoriin liittyvät budjettimenot
ovat toimenpiteiltään vuoden 2022 kaltaisia, mutta määrärahoissa on jonkin ver-
ran muutoksia. Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että nykyisillä tukiohjelmilla ja

määrärahan mitoituksella voidaan edistää kohtuullisesti ilmasto- ja energiatavoitteiden saavuttamista. Hankemäärät ovat kuitenkin kasvaneet merkittävästi ja esimerkiksi energiatuen myöntövaltuus ei riitä kaikille tukikelpoisille hankkeille. Lisäksi oletuksena on, että valtaosa investoinneista toteutuu nyt ja myös tulevaisuudessa ilman merkittäviä tukia ja valtaosa määrärahatarpeista kohdistuu jatkossakin erityisesti uuteen teknologiaan. Siten energiatuelle on jatkossakin tarvetta.

Uuden teknologian painotuksesta huolimatta energiatuella on merkittävä päästöjä vähentävä vaikutus. Lisäksi tuettavilla hankkeilla on merkittävä, etenkin rakennus-aikainen, työllisyysvaikutus. Vaikutukset riippuvat merkittävästi tuettavasti teknologiasta. Energiatuella saavutetaan tyypillisesti noin 4-5 kertainen vipuvaikutus euromääräisesti. Kun otetaan huomioon, että tavoitteena on kaupallistaa erilaisia teknologioita, ja että vastaavat hankkeet voitaisiin toteuttaa ilman tukia tulevaisuudessa, on välilliset vaikutukset huomattavasti suurempia.

Työ- ja elinkeinoministeriö kantaa erityishuolta nykyisten toimeenpanoon varattujen resurssien riittävydestä sekä investointivarmuudesta. Investointivarmuutta heikentää etenkin EU:n alati muuttuvat säännöt keskeisten energiadirektiivien osalta. Suomen keskeisenä vahvuutena on ollut monipuolinen energiantuotantorakenne ja siten EU:n hyvin yksityiskohtainen ja osin jopa energialähdekohtainen sääntely heikentää investointivarmuutta ja siten vaarantaa tavoitteiden saavuttamisen.

Teollisuusneuvos

Pekka Grönlund